



EVROPSKA
KOMISIJA

Bruselj, 14.10.2020
SWD(2020) 550 final

DELOVNI DOKUMENT SLUŽB KOMISIJE

**Podpora iz proračuna EU za sprostitev naložb v prenovo stavb
v okviru vala prenove**

*Spremni dokument
k*

**SPOROČILU KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EKONOMSKO-
SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

**Val prenove za Evropo – ekologizacija stavb, ustvarjanje delovnih mest, izboljšanje
življenj**

{COM(2020) 662 final}

Predlagana podpora iz proračuna EU za sprostitev naložb v prenovo stavb

Podvojitev letne stopnje prenove v EU in zagotovitev visokokakovostne prenove bosta evropskim državljanom prinesla dragocene koristi ter spodbudila znatne zasebne in javne naložbe, kar bo podprlo zeleno in digitalno okrevanje ter pravičen prehod na čisto energijo. Za to naj bi bile potrebne dodatne letne naložbe v višini **90 milijard EUR**. Ta izziv brez primere zahteva **javne spodbude za mobilizacijo potrebnih zasebnih naložb**.

Evropska unija se bo oprla na različne instrumente, namenjene neposredni podpori naložbam v kakovostno prenovo stavb, spodbujanju zasebnih naložb, podpiranju raziskav in inovacij, zagotavljanju tehnične pomoči, uvedbi privlačnih finančnih produktov za prenovo stavb, spodbujanju tržnega uveljavljanja in odpravljanju netehnoloških ovir za prenovo stavb.

1. Predlagani proračun EU zagotavlja neposredno podporo za naložbe v kakovostno prenovo stavb

Prenova stavb je jasna prednostna naloga Komisije in val prenove je vodilna pobuda v okviru zelenega dogovora EU. Komisija bo zagotovila ustrezno uporabo programov in instrumentov EU za podporo in sprostitev naložb v prenovo stavb, spodbujanje trajnostne kakovostne prenove, vključenosti, digitalizacije in zaščite vrednosti kulturne dediščine ter s tem povezanega ustvarjanja delovnih mest in vodilnega položaja v industriji. Komisija spodbuja države članice k uporabi finančnih sredstev EU za izvajanje nacionalnih, regionalnih in lokalnih podpornih shem za spodbujanje kakovostne prenove stavb.

Komisija je 27. maja 2020 predlagala **sveženj za okrevanje gospodarstva s spremenjenim večletnim finančnim okvirom za obdobje 2021–2027 in instrumentom za okrevanje Next Generation EU (NGEU), vrednim 750 milijard EUR, ki je na voljo za odpravljanje gospodarskih in socialnih posledic krize, ki jo je povzročila pandemija COVID-19, ter podporo dvojnemu zelenemu in digitalnemu prehodu.**

Številke, navedene v tem dokumentu, temeljijo na sklepih Evropskega sveta, ki je potekal 17.–21. julija 2020, vendar ne prejudicirajo izida razprav, ki potekajo med Evropskim parlamentom in Svetom o elementih svežnja za okrevanje gospodarstva – kot so večletni finančni okvir, sektorski programi, njihova struktura in proračunska sredstva – in bodo zaključene v skladu z njunimi postopki za sprejetje.

Z mehanizmom za okrevanje in odpornost (RRF), za katerega je predvidenih 672,5 milijarde EUR nepovratnih sredstev in posojil, se državam članicam zagotavljajo znatna dodatna sredstva, ki bi se lahko uporabila za financiranje kakovostne prenove stavb. Predlog Komisije za priporočila za posamezne države se je z letom 2020 osredotočal na takojšnje ukrepe za ublažitev socialnih in gospodarskih posledic pandemije, pri tem pa je bila prenova stavb opredeljena kot ena ključnih kratkoročnih prednostnih nalog. Poleg tega je Komisija predlagala zagon **evropskega vodilnega projekta „Prenovitev“ (Renovate) in odločno spodbudila države članice, da prenovo stavb vključijo med glavne prednostne naloge v svojih nacionalnih načrtih za okrevanje in odpornost, ki jih bodo pripravile za dostop do financiranja iz tega mehanizma,** in sicer na podlagi nacionalnih energetske in podnebne

načrtov ter dolgoročnih strategij za prenovu in priporočil za posamezne države. Nacionalni energetske in podnebni načrti ter dolgoročne strategije prenove¹ so ključna strateška orodja in orodja za načrtovanje pri usmerjanju sredstev za prenovu stavb v prave prednostne naloge, usklajene z nacionalnimi potrebami. Smernice za mehanizem za okrevanje in odpornost, ki so bile državam članicam predložene septembra 2020, vključujejo podroben del, posvečen valu prenove, ki naj bi ga države članice vključile v svoje nacionalne načrte za okrevanje in odpornost ter ga nadgradile. Naložbe in reforme z velikim potencialom za povečanje naložb v prenovu stavb ter spodbujanje javnega in zasebnega financiranja, s poudarkom na socialnih in cenovno dostopnih stanovanjih, so še zlasti pomembne za doseganje ciljev RRF, kot je zeleni prehod (zmanjšanje porabe energije in emisij toplogrednih plinov, ustvarjanje delovnih mest, spodbude za rast ter socialna odpornost).

Različne vrste reform in naložb, ki jih države članice lahko podprejo z mehanizmom za okrevanje in odpornost. Nekaj primerov podpore za naložbe s kohezijskimi skladi in projekti v okviru programa Obzorje 2020 je navedenih v nadaljevanju:

Uporaba instrumenta za pomoč pri razvoju projektov (model ELENA) na nacionalni ravni za naložbe v začetni fazi ter priprava močnega in združenega nabora naložbenih projektov: v Franciji trenutno več regionalnih shem lastnikom stanovanj ponuja celostne storitve prenove stanovanj, vključno s financiranjem s strani tretjih oseb. Z vzpostavitvijo nacionalne platforme za vire in nosilca za refinanciranje bo projekt pomoči za razvoj projektov (PDA) ORFEE okrepil njihovo finančno strukturo in spodbudil njihove dejavnosti, pri čemer se do leta 2023 pričakuje 45 milijonov EUR energetskih naložb.

Vzpostavitev mreže točk „vse na enem mestu“ za prenovu stavb na nacionalni ravni.

Naložbene sheme na podlagi pogodbenega zagotavljanja prihranka energije, namenjene javnim stavbam in socialnim stanovanjem: italijanska regija Marke je ustanovila inovativen obnovljiv sklad (sklad za energetiko in mobilnost), ki združuje nepovratna sredstva ESRR, ugodna posojila in financiranje s strani tretjih oseb, tj. podjetij za energetske storitve (ESCO), prek pogodbenega zagotavljanja prihranka energije. Sklad je bil uporabljen za temeljito naknadno opremljanje šestih bolnišnic in domov za nego ter druge naložbene projekte.

Mešani mehanizmi za prenovu stanovanj, ki združujejo tehnično pomoč, nepovratna sredstva in posojila za spodbujanje zasebnih naložb z odpravo začetnih stroškov in spodbujanjem povpraševanja.

Sheme financiranja z velikim potencialom za povečanje obsega prenove stavb/inovativno uvajanje finančnih produktov za energijsko učinkovitost v poslovnih bankah, financiranje prek računov in prek davkov: v več pobudah se preučujejo možnosti, da bi nastale dolgove za naložbe v izboljšanje stanovanj vezali na samo nepremičnino in ne na njenega lastnika, kar bi utrlo pot zelo dolgoročnim finančnim instrumentom. V okviru projekta EuroPACE se na primer v Španiji preizkuša, kako bi bilo mogoče tak dolg odplačati z davki na nepremičnine, medtem ko projekt RenOnBill, s pilotnimi projekti v Italiji, Španiji in Litvi, preučuje sklenitve partnerstev z gospodarskimi javnimi službami in možnosti odplačevanja dolgov z računi za energijo.

¹ Države članice so morale svoje dolgoročne strategije prenove priglasiti do 10. marca 2020. Do danes (14. oktobra 2020) je celovite dolgoročne strategije prenove priglasilo 12 držav članic (AT, CY, CZ, DE, DK, EE, ES, FR, FI, LU, NL, SE). Belgija je priglasila dve delni strategiji (Regija Bruselj glavno mesto in Flandrija).

Kratkoročno naj bi bilo v okviru programa **REACT-EU** (pomoč pri okrevanju za kohezijo in območja Evrope), ki se financira z mehanizmom **NGEU**, do konca leta 2023 zagotovljenih 47,5 milijarde EUR dodatne finančne podpore za Evropski sklad za regionalni razvoj, Evropski socialni sklad, kot tudi za Sklad za evropsko pomoč najbolj ogroženim. S pobudo REACT-EU naj bi se dodatno razširili ukrepi za odzivanje na krizo in odpravo njenih posledic, ki so se v okviru kohezijske politike že začeli izvajati z naložbeno pobudo v odziv na koronavirus, hkrati pa naj bi se razširilo področje uporabe na zelene in digitalne naložbe ter naložbe, ki spodbujajo rast. To je priložnost, da države članice in regije prek ustreznih programov **Evropskega sklada za regionalni razvoj** usmerijo dodatna finančna sredstva v prenovu stavb. S predlaganim okrepljenim **Evropskim socialnim skladom** bo v večji meri podprta krepitev zelenih in digitalnih znanj ter spretnosti, potrebnih za val prenove, hkrati pa bosta olajšana opolnomočenje prebivalcev, zlasti najranljivejših, in njihova vključitev v val prenove, kar bo zagotovilo pravičnost in vključenost.

Srednjeročno in dolgoročno bodo v obdobju 2021–2027 **skladi kohezijske politike** (Evropski sklad za regionalni razvoj, Evropski socialni sklad plus in Kohezijski sklad), s predlaganim proračunom v višini 330 milijard EUR, še naprej pomemben vir financiranja EU neposrednih naložb v učinkovito porabo energije in virov stavb ter njihovo prenovu, vključno z vidikom razvoja človeškega kapitala za izboljšanje ravni energijske učinkovitosti. Cilj kohezijske politike je prispevati k odpravljanju glavnih regionalnih neravnovesij ter krepiti ekonomsko, socialno in teritorialno kohezijo v Uniji. V tem okviru bodo s skladi kohezijske politike podprte bistvene naložbe, povezane s cilji evropskega zelenega dogovora, vključno z energijsko učinkovitostjo in učinkovito rabo virov, na primer v stavbnem sektorju². Te politike bodo znatno prispevale k doseganju splošnega cilja 30-odstotnega deleža odhodkov, namenjenega za podnebne ukrepe. Na podeželskih območjih se lahko za povečanje energijske učinkovitosti in proizvodnjo energije iz obnovljivih virov uporabijo sredstva iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja (EKSRP).

Predlagani **mehanizem za pravični prehod** je namenjen zmanjšanju socialnih in ekonomskih stroškov prehoda na podnebno nevtralnost, pri čemer se osredotoča na območja, industrije in delavce, ki se bodo pri prehodu soočali z največjimi izzivi. Prvi steber mehanizma, Sklad za pravični prehod, naj bi v skladu s predlogom razpolagal s sredstvi v višini 17,5 milijarde EUR, do katerih bodo upravičene naložbe v energijsko učinkovitost in krožno gospodarstvo. Izbrani bodo izključno projekti z območij, navedenih v območnih načrtih za pravični prehod. Drugi steber mehanizma za pravični prehod vključuje program za pravični prehod v okviru InvestEU, ki se bo izvajal v vseh sklopih politike InvestEU. Komisija je predlagala tudi tretji steber mehanizma za pravični prehod, in sicer instrument za posojila subjektom javnega sektorja, ki bo združeval nepovratna sredstva iz proračuna EU s posojili. V središču mehanizma za pravični prehod bodo območni načrti za pravični prehod, vključno z določitvijo upravičenih območij.

² V proračunskem obdobju 2014–2020 so skladi kohezijske politike predstavljali največji vir financiranja EU za neposredno podporo za energijsko učinkovitost stavb, pri čemer je bilo v celotnem obdobju dodeljenih približno 14 milijard EUR za naložbe v energijsko učinkovitost javnih in stanovanjskih stavb.

Eden od virov financiranja EU bo nazadnje tudi **Sklad za modernizacijo**, ustanovljen na podlagi direktive o sistemu za trgovanje z emisijami³ s sredstvi približno 14 milijard EUR⁴, ki bo na voljo desetim državam članicam z nižjimi dohodki za podporo naložbam v posodobitev njihovih energetskega sistemov in izboljšanje energijske učinkovitosti. Naložbe v energijsko učinkovitost stavb, vključno s toplotno prenovo stavb in naložbami v posodobitev cevovodov za daljinsko ogrevanje, so določene v prednostnih področjih, ki bodo zajela vsaj 70 % virov skladov. Za izvajanje Sklada za modernizacijo bodo odgovorne države članice, ki bodo izbrale naložbe, ki jih želijo podpreti. Upravičeni so tako posamezne naložbe kot načrti prenove stavb.

Države članice lahko podprejo različne vrste naložb in shem s kohezijskimi skladi, vključno s pobudo REACT-EU. V nadaljevanju je navedenih nekaj primerov podpore za naložbe s kohezijskimi skladi.

Prenova javnih stavb s sredstvi kohezijske politike: Hrvaška je sredstva ESRR usmerila v prenovo 257 000 m² in 69 javnih stavb, zlasti bolnišnic in vrtcev, s pričakovanim letnim prihrankom 70 GWh.

Trajnostna prenova socialnih stanovanj: italijanski regiji Piemont in Kalabrija sta pred kratkim začeli izvajati več programov financiranja trajnostne prenove javnih stavb, med drugim tudi socialnih stanovanj. Programi, ki se financirajo iz strukturnih skladov in so skupaj vredni več kot 100 milijonov EUR, so bili osredotočeni v javne uprave. Na podlagi teh programov je bilo certificiranih več kot 300 stavb, več kot 1 000 strokovnjakov pa je bilo usposobljenih za uporabo tega koncepta trajnosti, ki se bo v prihodnosti razširil in vključeval tudi pristop življenjskega cikla.

2. Proračun EU naj bi nadalje spodbujal zasebne naložbe v veliko večjem obsegu

Predlagani program **InvestEU** bo deloval kot enoten mehanizem EU za podporo zasebnim naložbam, ki bo nadomestil vse obstoječe centralno upravljane finančne instrumente. S podporo jamstva EU bo namenjen sprostitev potrebnega zasebnega financiranja, tudi za prenovo stavb v Evropi, zlasti v okviru predlaganega sklopa za trajnostno infrastrukturo. Za program InvestEU je predlaganih 9,1 milijarde EUR dodeljenih sredstev. Ta se lahko porabijo za podporo dolžniškemu in lastniškemu financiranju prenove stavb, tudi z namenskimi finančnimi produkti za prenovo stavb v stanovanjskem sektorju, ki so v pripravi, s poudarkom na socialnih in cenovno dostopnih stanovanjih, javnih stavb, šol in bolnišnic, za mala in srednja podjetja ter podporo podjetjem za energetske storitve.

Predlagani program InvestEU bo temeljil na uspehu **Evropskega sklada za strateške naložbe** (EFSI), ki je do julija 2020 spodbudil naložbe v višini približno 524,4 milijarde EUR. Približno 16 % teh sredstev (okrog 84 milijard EUR) je bilo vloženih v

³ Direktiva 2003/87/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. oktobra 2003 o vzpostavitvi sistema za trgovanje s pravicami do emisije toplogrednih plinov v Uniji in o spremembi Direktive Sveta 96/61/ES: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SL/TXT/HTML/?uri=CELEX:02003L0087-20180408&from=EN>

⁴ Odvisno od cene ogljika

energetski sektor. Zlasti v Nemčiji, Franciji in na Finskem je bilo financiranih več projektov s področja energijske učinkovitosti stavb.

V Franciji sta SEM Energies POSIT-IF Île de France in SPEE Hauts-de-France dve od prvih (in najuspešnejših) točk „vse na enem mestu“ za stanovanjske stavbe, zgrajene v Franciji, ki uporabljata financiranja s strani tretjih oseb. Podjetje SEM Île de France je omogočilo temeljito prenovo več kot 2 000 enotam v večstanovanjskih stavbah v regiji Île de France in ustvarilo 500 delovnih mest za 1,5 milijona EUR sredstev iz programa za pomoč za razvoj projektov. Okrepitev s sredstvi sklada EFSI v višini 100 milijonov EUR je družbi SEM Energies dala možnost neposrednega financiranja za lastnike, s čimer je premostila temeljno tržno oviro, ki je nastala zaradi manjkajoče ponudbe poslovnih bank. Podobno se med rezultate SPEE za obdobje 2014–2018 šteje 1 500 obnovljenih domov in več kot 400 delovnih mest, ustvarjenih ali ohranjenih z 38 milijonov EUR vrednimi naložbami, ki so bile sprožene z evropsko podporo v višini 2 milijonov EUR iz strukturnih skladov in instrumenta ELENA.

Več velikih „energijsko učinkovitih stavb“ iz Nemčije je prejelo podporo za naložbe v energijsko učinkovito modernizacijo stanovanjskih stavb in izgradnjo stavb s skoraj ničelno porabo energije.

Francija si prizadeva razširiti uporabo koncepta življenjskega cikla, razvitega s sistemom E+C, ki temelji na oceni ogljika v celotni življenjski dobi, ki bo pozneje vključen v gradbene predpise. Nacionalna sredstva v višini 20 milijonov EUR so bila zagotovljena za pomoč sektorju socialnih stanovanj za gradnjo stanovanj, certificiranih z znakom E+C. Financiranje je povezano z uspešnostjo projekta. Podobno Pariz in regija Île-de-France spodbujata gradbene projekte, ki so certificirani z „znakom BBCE“ (na podlagi znaka E+C).

Pobuda za **pametno financiranje pametnih stavb** je spodbudila financiranje prenove stavb, pri čemer se spodbuja kombinacija jamstvenega instrumenta z nepovratnimi sredstvi in tehnično pomočjo. S tem so se povečala razpoložljiva sredstva za pomoč pri razvoju projektov ter se je spodbudila uporaba pogodb o zagotavljanju prihranka energije in razvoj točk „vse na enem mestu“ za prenovu stavb. Pobuda je prispevala k učinkovitejši porabi javnih sredstev, zmanjšanju zaznanega tveganja, povezanega z naložbami v energijsko učinkovitost, in spodbudila združevanje projektov. Izkušnje, pridobljene s to pobudo, se upoštevajo pri oblikovanju z jamstvom podprtih namenskih finančnih produktov EU, ki podpirajo naložbe v energijsko učinkovitost v okviru InvestEU.

Npr. sklad skladov ESI – energijska učinkovitost in energija iz obnovljivih virov za Malto, ki se sofinancira s sredstvi ESRR, se je začel izvajati kot prvi pilotni projekt za vzpostavitev in izvajanje jamstvenega instrumenta za prvo izgubo za povečanje financiranja projektov energijske učinkovitosti in obnovljivih virov energije za gospodinjstva in podjetja.

Zasebno financiranje za energijsko učinkovitost (PF4EE), instrument, ki naj bi se vključil v program InvestEU, združuje posojila EIB zasebnim bankam ter jamstva in tehnično pomoč za spodbuditev naložb v višini 650 milijonov EUR in je zelo dober primer instrumenta, ki zmanjšuje tveganje naložb v energijsko učinkovitost tudi za stavbe (npr. na Češkem, v Španiji in na Portugalskem).

V Španiji so instrument PF4EE začeli izvajati leta 2016, upravlja pa ga banka Banco Santander, ki je ustvarila posojilni produkt „Préstamo BEI Eficiencia Energética“, ki ga

podpira PF4EE. Prek tega posojilnega produkta lahko stranke dostopajo do financiranja za projekte energijske učinkovitosti po ugodnejših obrestnih merah in po preprostih postopkih.

Na Poljskem se je instrument PF4EE začel izvajati leta 2019, upravlja pa ga banka BNP Paribas Bank Polska SA, ki je ustvarila posojilni produkt za večstanovanjsko prenovo – instrument za financiranje energijske učinkovitosti stanovanjskih stavb. Sestavljajo ga sveženj različnih storitev, ki vključuje tehnično pomoč (tj. energetske preglede, svetovanje na področju energije in posvetovanje) v okviru pobude ELENA, posojilo banke BNP, podporo s PF4EE, in nepovratna sredstva za naložbe, ki jih zagotavlja BGK (nacionalna spodbujevalna banka).

Evropski sklad za energetske učinkovitost (s predlaganim začetnim kapitalom v višini 140 milijonov EUR) je poseben finančni instrument EU za energijsko učinkovitost, ki zagotavlja tržno financiranje za projekte javnega sektorja, vključno s prenovo javnih stavb, in socialnih stanovanjskih enot v lasti javnih organov.

Leta 2017 je bila dokončana nadgradnja energijske učinkovitosti v italijanski univerzitetni bolnišnici S. Orsola-Malpighi. EEEF je leta 2013 univerzitetni bolnišnici zagotovil projekt in jamstveni instrument za DDV v višini 31,8 milijona EUR za financiranje posodobitve celotnega sistema proizvodnje in distribucije tekočin. Posodobitev je vključevala izgradnjo lastne trigeneracijske elektrarne z omrežjem za daljinsko ogrevanje in hlajenje.

Jamstvene sheme, kombinirane s tehnično pomočjo, posojili in po potrebi nepovratnimi sredstvi, so lahko zelo uspešne kombinacije javne podpore, ki poslovnim bankam in drugim finančnim institucijam dajejo več možnosti financiranja za energijsko učinkovitost in prenovo stavb.

Z njimi se lahko za sredstva EU, ki so na voljo državam članicam, oblikujejo podporne sheme, ki temeljijo na zgoraj navedenih pobudah, privabi zasebni kapital ter povečajo finančni vzvodi in učinek uporabljenih javnih sredstev.

Sredstva kohezijske politike se lahko uporabijo tudi za mobilizacijo zasebnih naložb. V obdobju 2014–2020 je bilo kot vzvod v finančnih instrumentih uporabljenih 1,7 milijarde EUR, tudi v kombinaciji z nepovratnimi sredstvi.

V Litvi ESRR v obdobju 2014–2020 prispeva 200 milijonov EUR v finančni instrument JESSICA II, ki je usmerjen v naložbe za nadgradnjo energijske učinkovitosti v stanovanjskih stavbah, s poudarkom na združenjih lastnikov stanovanj v večstanovanjskih stavbah. Vračljiva podpora se kombinira z nepovratnimi sredstvi v obliki subvencioniranih obrestnih mer in tehnične podpore, ki jih prav tako financira ESRR. Z nepovratnimi sredstvi iz državnega proračuna se lahko v celoti nadomestijo plačila glavnice in obresti posojil za posameznike z nižjimi dohodki.

3. Proračun EU naj bi podprl raziskave in inovacije na področju prenove stavb

Predlagani program **Obzorje Evropa** bo podpiral raziskovalne in inovacijske projekte na področju trajnostnih stavb, s čimer se bo še naprej uspešno podpiral program Obzorje 2020.

Razvija se na primer predlagano **javno-zasebno partnerstvo za trajnostno grajeno okolje, osredotočeno na ljudi (Built4People)**, ki bo združevalo vse ustrezne akterje v celotni vrednostni verigi stavb in gradbeništvu za razvoj celostnih inovacij za preoblikovanje grajenega okolja v smeri trajnosti, vključno s posebnostmi stavbne dediščine.

Partnerstvo je naravno nadaljevanje in razširitev obsega **javno-zasebnega partnerstva za energijsko učinkovite stavbe (EeB)**, ki je bilo vzpostavljeno v okviru sedmega okvirnega programa in se nadaljuje v okviru programa Obzorje 2020. Partnerstvo je z več kot 174 projekti, ki jih je financirala EU, razvilo več inovacij na področju stavb in gradbenih tehnologij, naprednih materialov, energijske učinkovitosti stavb ter postopkov gradnje in prenove, vključno z industrializacijo temeljite prenove. Javno-zasebno partnerstvo EeB je v okviru programa „varna, čista in učinkovita energija“ zagotovilo 184,4 milijona EUR, v okviru programa NMBP pa 365,5 milijona EUR. Veliko izidov raziskav in inovacij je mogoče zlahka preoblikovati v tržne rešitve, ki se lahko uporabljajo za val prenove.

Razpis za evropski zeleni dogovor⁵, ki je del programa Obzorje 2020 in ima proračun v višini 1 milijarde evrov, bo podpiral pilotne aplikacije, demonstracijske projekte in inovativne proizvode, pa tudi upravljanje, vrednostno verigo in socialne inovacije. Njegov cilj je v kratkem času doseči konkretne in oprijemljive rezultate ter spodbuditi raziskave in inovacije, da se omogoči zelen in pravičen prehod. Razpis vključuje področje, namenjeno „z energijo in viri gospodarnim stavbam“, ki bo raziskalo zasnovo in gradnjo novih stavb ter naknadno opremljanje že obstoječih. Da bi ublažili energijsko revščino in zagotovili pravičen prehod, bo posebna pozornost namenjena socialnim stanovanjem, bolnišnicam in šolam. Razpis vključuje tudi tematsko področje „na poti k podnebno nevtralnimi in družbeno inovativnim mestom“, katerega cilj je hitra uvedba obsežnih, sistemskih in celovitih podnebnih ukrepov na ravni mest ali okrožij, da se do leta 2030 doseže podnebna nevtralnost, s čimer se podpira prihodnja misija za „podnebno nevtralna in pametna mesta“. Drugo tematsko področje je namenjeno predstavitvi sistemskih rešitev za teritorialni razvoj krožnega gospodarstva, pri čemer ima grajeno okolje pomembno vlogo.

Predlagani razpis za pametna mesta

Misija za „podnebno nevtralna in pametna mesta“ programa Obzorje Evropa⁶, ki bo podprla in predstavila 100 evropskih mest in njihovo sistemsko preobrazbo na poti do podnebne nevtralnosti, ki naj bi jo dosegli do leta 2030, združuje vse akterje večplastnega soustvarjalnega procesa, ki bo formaliziran s pogodbo o podnebnem mestu. Skupina strokovnjakov na visoki ravni, ki Komisiji svetuje pri opredelitvi misije, je posebej izpostavila stavbni fond mest kot enega glavnih gonil podnebne nevtralnosti v mestih ter določila najpomembnejša področja in ukrepe za val prenove. Pristop misije bo navdihnil druga evropska mesta k prizadevanjem za popolno evropsko podnebno nevtralnost, kar bo prispevalo k doseganju ciljev zelenega dogovora za leto 2050.

Sklad za inovacije EU ETS je eden največjih svetovnih programov financiranja za prikaz inovativnih nizkoogljičnih tehnologij na področjih energetske intenzivne industrije, energije iz obnovljivih virov, shranjevanja energije ter zajemanja in shranjevanja ogljikovega dioksida.

⁵ <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/topic-search;freeTextSearchKeyword=;typeCodes=1;statusCodes=31094501,31094502,31094503;programCode=H2020;programDivisionCode=null;focusAreaCode=null;crossCuttingPriorityCode=null;callCode=H2020-LC-GD-2020;sortQuery=submissionStatus;orderBy=asc;onlyTenders=false;topicListKey=topicSearchTablePageState>

⁶ https://ec.europa.eu/info/horizon-europe-next-research-and-innovation-framework-programme/missions-horizon-europe/climate-neutral-and-smart-cities_en

Sklad podpira zelo inovativne tehnologije, ki lahko prek povezovanja novih proizvodov s trgom prenove prispevajo k znatnemu zmanjšanju emisij, na primer na področju nadomestnih gradbenih proizvodov in nizkoogljične zasnove.

Uporaba montažnih sistemov za energijsko učinkovito prenovo stavb omogoča zmanjšanje del na kraju samem, zmanjšanje porabe surovin ter povečanje energijske učinkovitosti in gospodarnosti z viri v gradbenem sektorju. Projekti v okviru programa Obzorje 2020, ki se financirajo v okviru javno-zasebnih partnerstev za energijsko učinkovite stavbe, so dosegli zelo dobre rezultate z industrializacijo temeljite prenove brez večjega poseganja: čas je bil skrajšan za 30 %, donosnost naložb je bila dosežena v manj kot 10 letih, stroški pa so bili za več kot 15 % nižji. V okviru projekta BERTIM so bili na primer razviti leseni montažni moduli in celostne metodologije za temeljito prenovo. Poleg tega je bilo razvito tudi računalniško podprto orodje (RenoBIM), ki omogoča krajši čas obnove in učinkovitejši proces prenove s prilagajanjem masovne proizvodnje, in sicer z zbiranjem podatkov, zasnovano, proizvodnjo in namestitvijo.

Projekt pametnega mesta MAKING-CITY je obsežen demonstracijski projekt, katerega cilj je razvoj novih celostnih strategij za obravnavo preoblikovanja mestnih energetskega sistemov v smeri nizkoogljičnih mest, pri čemer je pristop energetsko pozitivnega okrožja temelj energetskega prehoda v mestih. Projekt bo predvsem posvečen pridobivanju dokazov o dejanskem potencialu koncepta energetsko pozitivnih okrožij kot temelju visoko učinkovite in trajnostne poti za napredek, ki presega sedanje časovne načrte za preoblikovanje mest.

4. Proračun EU za odpravo tržnih ovir za prenovo stavb

Predlagani program LIFE za obdobje 2021–2027 bo vključeval štiri podprograme, od katerih jih je več zelo pomembnih za stavbni sektor in obnovo. Predlagani **podprogram LIFE za prehod na čisto energijo**, za katerega so bila predlagana skupna proračunska sredstva v višini 1 milijarde EUR, bo državam članicam in regijam zagotavljal prilagojeno podporo za celostno obravnavo posebnih ovir za prenovo, opredeljenih na njihovih ozemljih.

Projekti za uveljavljanje na trgu se trenutno financirajo z razpisi za **energijsko učinkovitost v okviru programa Obzorje 2020** in se bodo nadaljevali v okviru **podprograma LIFE za prehod na čisto energijo**. Njihov cilj je odpraviti tržne ovire za prenovo stavb, na primer z odpravo strukturnih ali organizacijskih ovir, vzpostavitev ugodnega okvira za omogočanje ter krepitev zmogljivosti javnih in zasebnih akterjev.

Poleg tega bodo sredstva v višini 1,35 milijarde EUR predlaganega **podprograma LIFE za krožno gospodarstvo in kakovost življenja** na voljo za podporo inovativnim pristopom k napredku na področju učinkov življenjskega cikla in učinkovitosti materialov v grajenem okolju.

Države članice se spodbujajo, da pri pripravi nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost opredelijo prednostne reforme, s katerimi bi lahko uspešno odpravile obstoječe ovire za prenovo stavb⁷, in razmislijo o dodelitvi potrebnih sredstev za izvedbo teh reform. Sredstva

⁷ Komisija je pripravila smernice za države članice (SWD(2020) 205), sprejete 17. septembra 2020, o načrtih za okrevanje in odpornost, ki predstavljajo reforme in naložbe, povezane z zelenim in digitalnim prehodom, vključno s prenovo stavb.

kohezijske politike se lahko uporabijo tudi za odpravo strukturnih ali organizacijskih ovir in ustvarjanje ugodnih prostorov za prenovu stavb.

Projekt BIMplement je namenjen usposabljanju na področju informacijskega modeliranja zgradb (BIM) na gradbiščih. Njegov cilj je doseči boljšo kakovost gradnje in prenove stavb s skoraj ničelno porabo energije z uporabo BIM kot univerzalnega nosilca informacij in omogočanja učnega procesa v okviru projektov in med projekti. BIMplement je razvil okvir kvalifikacij, okrepljen z BIM, ki opisuje kompetence, spretnosti in znanje, potrebne za povezavo razpoložljivega znanja z modelom BIM, potekom gradnje in udeleženi akterji. Rezultati se bodo uporabili na 50 poskusnih lokacijah, kjer bodo ukrepi usposabljanja preizkušeni v praksi.

SedANJI projekt LIFE „LifeforLLL(s)“ ima v osmih državah svete za zelene stavbe, ki sodelujejo z zadevnimi vladami in deležniki iz industrije, da bi preučili, kako bi bilo mogoče ključne kazalnike o ogljiku v celotni življenjski dobi, krožnosti in kakovosti zraka v zaprtih prostorih uvajati v praksi na vseevropski ravni. Gre za vzpostavitev infrastrukture, ki je potrebna za vključevanje okvira za trajnostne stavbe za celotno EU, imenovanega „Level(s)“. V okviru projekta se preučuje, kako se lahko vodilne evropske sheme certificiranja zelenih stavb uskladijo s tem okvirom in zagotovijo bolj primerljive podatke o okoljski učinkovitosti stavb. Poleg tega podpira javno naročanje v okviru sodelovanja z mesti in javnimi organi, da bi kazalnike o ogljiku v celotni življenjski dobi, krožnosti in kakovosti zraka v zaprtih prostorih uskladili s standardi javnega naročanja, zajema pa tudi usposabljanje javnih organov in proizvajalcev.

Projekt BUILD UPON, financiran v okviru programa Obzorje 2020, ki so ga izvedli sveti za zelene stavbe, je vključeval in opolnomočil kritično maso deležnikov in jim pomagal pri opredelitvi in izvajanju njihove nacionalne dolgoročne strategije za prenovu v 13 državah. Z delavnicami na lokalni, nacionalni in evropski ravni, ki se jih je udeležilo več kot 3 300 ključnih deležnikov, je bil vzpostavljen spletni portal „RenoWiki“ za izboljšanje razumevanja in dialoga ter izmenjavo v okviru skupnosti deležnikov. Rezultat delavnic je bil „RENOMmandments“, sklop priporočil vladam.

Projekt BeREEL, financiran v okviru programa LIFE kot strateški integrirani projekt, je podprl razvoj dolgoročne strategije za prenovu stanovanj za flamsko regijo v Belgiji.

5. Proračun EU naj bi financiral storitve tehnične podpore in svetovalnih vozlišč

Tehnična pomoč je ključnega pomena za uspeh vala prenove, saj razvijalcem projektov pomaga pri združevanju manjših projektov, podpira zasebne in javne posrednike pri izvajanju ali omogočanju naložb ter krije stroške osebja pri ustanavljanju enot za razvoj projektov na terenu.

Evropska pomoč, namenjena področju energije na lokalni ravni (ELENA), ki se trenutno financira v okviru programa Obzorje 2020, naj bi se v obdobju 2021–2027 nadaljevala v okviru svetovalnega vozlišča InvestEU. V obdobju 2014–2020 je bil instrumentu zagotovljen skupni znesek v višini 282 milijonov EUR (vključno z okrepitvijo v višini 97 milijonov EUR za

podporo namenskemu financiranju prenove stavb v stanovanjskem sektorju⁸, zlasti sektorju socialnih stanovanj). Skupna pobuda Komisije in EIB, ELENA, zagotavlja pomoč za razvoj projektov v obliki nepovratnih sredstev, namenjenih končnim upravičencem za pripravo velikih naložbenih projektov na področju energijske učinkovitosti, integrirane energije iz obnovljivih virov in trajnostnega prometa v mestih. Instrument ELENA dopolnjujejo razpisi PDA, ki jih upravlja Izvajalska agencija za mala in srednja podjetja za podporo manjšim projektom.

Obsežen program naložb v Ljubljani (Slovenija) za energetske prenovi javnih stavb s poudarkom na vrtcih, ki jih podpirajo ESCO. V tem primeru je 1 milijon EUR tehnične pomoči sprožil 49 milijonov EUR naložb.

Drug primer je izvajanje akcijskega načrta za trajnostno energijo za okrožje Tipperary na Irskem, v okviru katerega so bile s pomočjo pobude ELENA v obliki kritja stroškov študij izvedljivosti in energetskih pregledov, razvoja poslovnih modelov ter javnega naročanja odpravljene ovire za financiranje velikega števila projektov energijske učinkovitosti. Ciljni sektorji so zasebni domovi, javne in terciarne stavbe.

Cilj projekta PDA PRODESA je sprožiti naložbe v trajnostno energijo v višini približno 20 milijonov EUR za javne stavbe in razsvetljavo v sedmih občinah na širšem mestnem območju Aten. S tem bo v Grčiji prvič uporabljen pristop združevanja (tudi med občinami) v kombinaciji s prilagojenim združevanjem rešitev financiranja. Namen združevanja razdrobljenih občinskih projektov je doseči ustrezen (za banke privlačen) obseg, razumen čas odplačevanja in razpršitev tveganja, združevanje virov pa je usmerjeno v optimizacijo finančnih rezultatov in povečanje prispevkov zasebnega sektorja (zlasti ESCO).

S predlaganim **instrumentom za tehnično podporo (TSI)** se lahko na zahtevo podprejo države članice pri oblikovanju, razvoju in izvajanju reform na področju prenove stavb tudi v okviru mehanizma za okrevanje in odpornost. To vključuje tehnično podporo za:

- ciljno usmerjene reforme za povečanje **naložb v prenovi stavb**, vključno z zasebnimi domovi in javnimi zgradbami, kot so bolnišnice in šole. Tehnična podpora lahko med drugim spodbudi učinkovito uporabo inovativnih finančnih instrumentov, izboljša postopke upravljanja in razpoložljivost podatkov o javnih zgradbah, državljanom, ki želijo prenoviti svoje hiše, zagotovi lahek dostop do informacij ter podpre uvajanje digitalnih tehnologij v gradbeništvu;
- razvoj in izvajanje zanesljivih, **dolgoročnih strategij za prenovi** ali časovnih načrtov, vključno z oblikovanjem namenskih politik in programov, ki bodo vlagateljem, javnim organom in državljanom zagotovili gotovost in jasno pot naprej;
- izboljšanje **zmogljivosti javnih uprav**, vključenih v prenovi stavb, na primer z vzpostavitev dobrega usklajevanja med javnimi organi in javno-zasebnimi partnerstvi na različnih ravneh, vključno s pregledom dodeljenih pristojnosti, ter okrepitvijo upravljanja človeških virov, da se javni upravi zagotovi potrebna znanja in spretnosti na tem področju;

⁸ Poročilo je na voljo na povezavi: https://ec.europa.eu/info/horizon-europe-next-research-and-innovation-framework-programme/mission-area-climate-neutral-and-smart-cities_en

- izboljšanje zmogljivosti **združenj socialnih stanovanj, stanovanjskih zadrug** in organizacij za izboljšanje **cenovne dostopnosti z udeležbo** lastnikov in prebivalcev pri prenovi in stanovanjskih projektih, kot so stanovanjske in energetske zadruge, zlasti v regijah, kjer so te manj razvite;
- priprava in izvajanje reform v okviru **mehanizma za okrevanje in odpornost**, ter spodbujanje naložb v prenovu, potrebnih za trajnostno okrevanje.

Sredstva **kohezijske politike** lahko države članice in regije uporabijo tudi za **tehnično podporo** v zvezi z energijsko učinkovitostjo, ki se lahko zagotovi v obliki samostojnih nepovratnih sredstev ali kot del operacije finančnega instrumenta.